

Với các nhà phân tích Đông Nam Á giàu kinh nghiệm và đang theo dõi hoạt động xây dựng đèo và phát triển quân đội nhanh chóng của Trung Quốc với mối quan ngại ngày một gia tăng, các quốc gia trong tài chính đội đầu của Trung Quốc chắc chắn có thể thay đổi tình hình của họ. Nhưng với thời gian và đi cùng với thời gian, tiến của Trung Quốc có thể mang lại hiệu quả.

Bức Kinh đất được nhiều thành công hơn trong việc xây dựng sức mạnh mềm ở khu vực.

Chính xác là năm năm trước vào ngày 18/11/2011 tại Trung tâm hội nghị Bali ở Indoneisa, Thủ tướng Trung Quốc lúc đó là Ôn Gia Bào đã mời các quốc gia Đông Nam Á tham gia dự án Quỹ Hợp tác với các vận động trên biển Trung Quốc - ASEAN trị giá 500 triệu USD. Dự án đã thất bại hoàn toàn. Nhưng từ sự thất bại này, Bắc

Kinh hực đợc cách đợi phó vớ các nợc láng giợng phía nam của mình. Năm năm sau, giới chức Trung Quốc có vẻ như đã biết cách sử dụng tiến của họ một cách sáng suốt hơn và mở rộng ảnh hưởng ở Đông Nam Á hiệu quả hơn.

Năm 2011, ông Ôn Gia Bợo đợ ra [tham vọng lớn](#) cho Quợ này. Ông nói trước lãnh đợo chính phủ các nợc rợng “hợp tác của chúng ta trong lĩnh vực này có thể bắt đợu vớ nghiên cứu biển, bợo vớ môi trường, kết nối, an toàn hàng hải, tìm kiếm cứu nạn và chúng tôi phợm xuyên quợc gia”. Ông Ôn Gia Bợo nhưn minh thêm rợng hợp tác có thể “dợn mở rộng sang các lĩnh vực khác vớ mục tiêu thúc đợy hợp tác biển toàn diện và đa tợng nợc giợa Trung Quốc và ASEAN”.

Nhợng có một vấn đợ quan trọng là thời đợm đó, ASEAN ít hơn mà trong hợp tác biển vớ Trung Quốc. Tháng 3/2011, các tàu Trung Quốc ngợn cợn Philippines khảo sát đợa chợn ở ngoài khơi nợc này. Tháng 5 và tháng 6 cùng năm, tàu Trung Quốc cợt cấp tàu khảo sát hoạt đợng trong vùng biển thuộc chủ quyền của Việt Nam, trong khi Malaysia lo ngại vớ các hoạt đợng của Trung Quốc trong vùng biển của nợc này. Giới cợm quyền ở Bắc Kinh đợng như nghi rợng tài chính sử phợ lập đợc các hành xử quyợ đoán này.

Vì thế, Trung Quốc tiếp tục các nỗ lực ngoợi giao “sợ sắc” mà không tìm hiểu nguyên nhân tại sao ASEAN lại ít hơn mà hợp tác vớ Trung Quốc. Một năm sau Hội nghị thợng đợnh Bali, Thủ tướng Ngoợi giao Trung Quốc Phó Oánh [đợa ra](#) một danh sách các đợ xuợt tợng tợ cho Hội nghị cợp cao Trung Quốc-ASEAN ở Phnom Penh rợng “chúng ta nên sử dụng Quợ hợp tác biển Trung Quốc-ASEAN đợ thực hiện các đợ án hợp tác trong các lĩnh vực nghiên cứu khoa hực biển, bợo vớ môi trường, kết nối, an ninh hàng hải, tìm kiếm cứu nạn, chúng tôi phợm xuyên quợc gia và kinh tế biển.” Một lĩnh vực, không đợ án nào đợc triển khai trên thực tế.

Mặc dù vậy, Trung Quốc vẫn tiếp tục nỗ lực của mình. Tháng 6/2013, Trung Quốc và ASEAN nhưt trí trên giợy tợ “sợ đợng hiệu quả Quợ hợp tác biển Trung Quốc-ASEAN, thúc đợy hợp tác thực chất vớ nghợ cá, kết nối biển, khoa hực và công nghệ biển, phòng chống thiên tai, an toàn hàng hải và tìm kiếm cứu nạn, biển hợp tác biển trở thành đợm nhưn mới trong hợp tác ASEAN-Trung Quốc.” Nhợng một lĩnh vực, không có hợp tác thực chất nào đợc triển khai. Tháng 4/2012, Trung Quốc kiểm soát bãi cợn Scarborough ở ngoài khơi Philippines làm cho nhợng lại kêu gợi hợp tác của nợc này trở nên sáo rợng.

Cuối cùng, tháng 11/2014, ba năm sau tuyên bố của ông Ôn Gia Bào, hai bên nhất trí ký năm 2015 là năm hợp tác biển ASEAN-Trung Quốc và “hoan nghênh kế hoạch toàn diện của Trung Quốc xây dựng Hợp tác biển Trung Quốc-ASEAN để cung cấp tài chính cho hợp tác ASEAN-Trung Quốc trong các lĩnh vực kết nối biển, khoa học và công nghệ biển, nghiên cứu khoa học biển, tìm kiếm cứu nạn, quản lý thiên tai và an toàn hàng hải.” Việc này diễn ra chỉ 6 tháng sau khi Trung Quốc hợp đất trái phép giàn khoan HD-981 vào vùng biển của Việt Nam ngoài khơi Hoàng Sa. Tại diễn đàn Bắc Ngao tháng 3/2015, Trung Quốc chính thức khởi động năm hợp tác biển ASEAN-Trung Quốc nhưng một lần nữa vẫn không có gì được thực hiện. Rất ít hợp tác diễn ra trong năm đó.

Vậy, điều gì đã xảy ra với 500 triệu USD ban đầu dành cho Hợp tác biển? Hình ảnh ngoài mặt sự sẵn lòng của Trung Quốc, Hợp tác biển này chỉ là một số động hoạc biển đầu mắt trong bộ máy hành chính của Trung Quốc.

Một phần nguyên nhân lý giải cho việc Trung Quốc không triển khai được Hợp tác biển này là các quan chức Trung Quốc đã không biến các sáng kiến cấp cao thành hành động thực tế. Điều này làm khó cho ngoại giao của Trung Quốc. Các quan chức Trung Quốc không thông nhất được đến với phạm vi trách nhiệm và Bộ nào là chủ quản. Theo Sébastien Colin (Trung tâm Nghiên cứu Trung Quốc đồng nghiệp của Pháp, trường Đại học Công), những điều đó đã ngăn cản Bộ quan Bộ về Môi trường quốc gia của Trung Quốc tham gia vào dự án nghiên cứu Bộ về Môi trường do Liên Hợp Quốc làm chủ đạo kéo dài sáu năm Biển Đông từ 2002-2008.

Nguyên nhân khác là các chính phủ ASEAN không muốn “chơi đúp” tại thời điểm Trung Quốc thể hiện một cách “chơi” rất xấu.

Tuy nhiên, Hợp tác biển vẫn tồn tại. Hai thông tin hàng đầu của Hợp tác biển này hiện nay là Viện Nghiên cứu Nam Hải (NICSS) và Hội Khu, Hội Nam. Viện này vẫn là sự liên kết giữa Bộ Ngoại giao Trung Quốc và tỉnh Hải Nam nhưng hiện nay Viện Nam Hải gần gũi hơn với Bộ Ngoại giao. Một nguồn tin từ Đông Nam Á cho biết trong một [hội thảo](#)

ở Sydney năm 2013, Viện trưởng Viện Nam Hải Ngô Sĩ Tấn nói với các đại biểu rằng Viện Nam Hải của ông phạm vi trách nhiệm này.

Ko tó đó, muc đích cua Quoc đoc đieu chnh loi. Thay vì tài tr cho các cuc tho lun h p tác liên chính ph v b o v môi trng và “chng t i phm xuyên quc gia”, Quoc h p tác bin Trung Quoc-ASEAN hi n gi là phng tin đ Bc Kinh phát huy s c mnh m m. Nói cách khác, muc đích cua Quoc chuy n t s dng cho Kênh I (gi a các chính ph) sang phc v Kênh II (các c quan nghiên c u, gi i phân tích và báo chí).

Vi n Nam H i là nhà b o tr cho Vi n nghiên c u Trung-M (ICAS) [thành lập](#) cu i n m 2014 tr s ở Washington D.C. Tháng 4/2015, ICAS t ch c h i tho ra m t hoành tráng t i Washington v i s hi n di n và trình bày cua Henry Kissinger cùng nhi u chuyên gia khác. ICAS có ph i là bên đoc hng loi cua Quoc h p tác bin Trung Quoc-ASEAN hay không v n là câu h i ch a có l i đáp. M c dù uy tín ch a

[tài tr](#)
cho các s ki n tho lun v tranh ch p Bin phong ở M.

Theo trang web cua Vi n Nam H i, n m 2015 Vi n này kh i đng m t chng trình nghiên c u có tiêu đ dài lê thê là “ i tác vì hòa bình khu v c: Hi n thc hóa i tác chin l c toàn di n ASEAN-Trung Quoc ở phong Nam Á” và cho bi t đây là “m t trong các đ án chính do Quoc h p tác an ninh bin Trung Quoc-ASEAN tài tr”. Theo [Vi n Nam H i](#) , chng trình này “đoc thit l p đ thúc đ y trin khai Tuyên b ng x cua các bên ở Bin phong, làm sâu s c h p tác bin, thúc đ y lòng tin Trung Quoc-ASEAN và trao đ i Kênh II”.

Theo đó, Quoc h p tác bin Trung Quoc-ASEAN đoc s dng nh là m t c ch h tr tài chính cho đ i tho i v i các c quan nghiên c u phong Nam Á. Vi n Nam H i mô t chng trình này là giàn x p ba bên v i Trung tâm nghiên c u chin l c và quc t ở Jakarta, Indonesia và i h c RSIS ở Singapore (RSIS cho hay h h tr các công tác h u c n).

Ba h i tho đã đoc t ch c, g m tháng 9/2015 ở Jakarta, tháng 1/2016 ở H i Kh u và tháng 7/2016 ở Singapore. Theo các đ i bi u tham d , muc đích cua ba h i tho này là đ 10 n c thành viên ASEAN và Trung Quoc xác đnh các b c đi c th đ thúc đ y “quan h đ i tác”.

Nhng cng có nhng gi i h n nh t đnh. Ví d , muc dù h i tho l n th ba di n ra

ch vài ngày sau khi Tòa trng tài ra phán quy t v ki n Philippines-Trung Qu c nhng đng ch t a c a h i th o là ông Ngô S T n đã t ch i đ a v n đ n này vào báo cáo cu i cùng c a h i th o. Theo cách đó, Trung Qu c đang đnh ra gi i h n mà ASEAN có th th o lu n, nhng đng th i đ i u đó cng khi n cho ASEAN không khi lo ng i v hành vi c a Trung Qu c.

Ba h i th o đã đ a ra nhi u ki n ngh , tuy không đ c công b nhng các đ i bi u tham gia đ c cho là đã chuy n cho gi i ch c ph trách v quan h v i Trung Qu c. Theo cách này, Trung Qu c có th s dng Kênh II đ nh h ng th o lu n Kênh I.

Không nhng th , Vi n Nam H i còn mu n th ch hóa h p tác h n n a. Tháng 3/2016, Vi n Nam H i và Trung tâm nghiên c u chi n l c và qu c t (CSIS) [khánh thành](#)

Trung tâm nghiên c u Trung Qu c -phong Nam Á v Bi n phong. Vi n Nam H i và Trung tâm nghiên c u Trung Qu c-phong Nam Á v Bi n phong hi n nay cùng qu n lý m t t ch c chi nhánh khác thu c Vi n Nam H i là Vi n hàn lâm Trung Qu c – ASEAN v lu t và qu n tr đ i d ng. Vi n hàn lâm này cng đ c Qu h p tác bi n Trung Qu c-ASEAN c p kinh phí ho t đng và “đ c l p ra đ thúc đ y cng đng qu n tr đ i d ng k khu v c.” Vi n hàn lâm Trung Qu c – ASEAN v lu t và qu n tr đ i d ng khai tr ng t i H i Khu vào tháng 1/2016 bng h i th o đng t ch c v i Vi n đ i d ng qu c t Canada, m t c quan nghiên c u phi chính ph thu c thu c i h c Dalhousie.

[H i th o th hai](#)

t ch c vào đ u tháng

11/2016

t i Vi n Nam H i t i H i Nam.

Vi n Nam H i đã ti p c n t i h u h t các c quan nghiên c u ở phong Nam Á và nhi u n i đã c đ i bi u tham d các s ki n và các khóa h c do Trung tâm nghiên c u Trung Qu c – ASEAN v Bi n phong và Vi n hàn lâm Trung Qu c-ASEAN v lu t và qu n tr đ i d ng t ch c. Các c quan nghiên c u này đã có nhng cu c trao đ i n i b v m c đ h p tác g n g i v i Vi n Nam H i. Vi t Nam đã t ch i tham gia vào m i gi n x p chính th c và có l i đ n r ng, m t s chuyên viên c a CSIS ở Jarkatar c m th y không tho i mái v i c các đ i tác Trung Qu c phóng đ i m i quan h c a h v i Vi n Nam H i.

Một đối tượng thị trường khác của Quy hoạch tác biến Trung Quốc – ASEAN là thị trường Hô Môn. Thị trường này hiện đang trong quá trình xây dựng một khu vực thị trường Malaysia. Theo truyền thông Trung Quốc, một phần năm khu vực thị trường này sẽ là trường Cao đẳng khoa học biến Trung Quốc-ASEAN do Bộ Ngoại giao Trung Quốc tài trợ thông qua Quy hoạch tác biến Trung Quốc -ASEAN. Trường Cao đẳng này cũng [đang được xây dựng](#)

“một tàu nghiên cứu đa năng tiên tiến trang bị các thiết bị khoa học tiên tiến, con tàu hiện đang xây dựng và sẽ hoàn thành vào năm 2016 để phục vụ các chuyên gia nghiên cứu học thuật hội đồng học tập vùng biến quốc tế.” Một [bài báo](#)

khác cho hay Quy hoạch tác biến Trung Quốc-ASEAN đã cung cấp 15 triệu USD cho trường Cao đẳng này.

Nhìn tổng thể, một điều rõ ràng là sau thất bại ban đầu, Quy hoạch tác biến Trung Quốc-ASEAN bây giờ đã trở thành một công cụ rất hữu ích để Trung Quốc phát triển thị trường biến với giới hoạch định chính sách ASEAN. Các nhà phân tích khu vực chúng ta có vui thú gì hơn là được mời đi du thuyết. Nhiều chính phủ trong và ngoài Đông Nam Á cũng làm tương tự. (Xét cho cùng thì tác giả cũng đang viết bài báo này bên ngoài thị trường biến và Biện Đông do ba đấng và Việt Nam tự nhiên!). Tuy nhiên, một điều rõ ràng là Trung Quốc đang làm tốt hơn trong việc giành được thị phần chính của công đồng hoạch định chính sách Đông Nam Á, trong đó Quy hoạch tác biến Trung Quốc – ASEAN là một phần quan trọng.

Thị trường biến này đây nhất của chương trình “tác biến vì hòa bình khu vực”, Ngô Sĩ Tấn phát biểu trước các đại biểu biến, nguồn lực của Quy hoạch tác biến Trung Quốc – ASEAN rất dồi dào và luôn sẵn sàng hỗ trợ cho các sáng kiến, khuyến khích hợp tác trong tương lai. Với các nhà phân tích Đông Nam Á giàu kinh nghiệm và đang theo dõi hoạt động xây dựng đống và phát triển quân đội nhanh chóng của Trung Quốc với mối quan ngại ngày một gia tăng, vấn đề của thị trường biến biến đó có thể thay đổi tương lai của họ hay không. Nhưng với thị trường biến và đi cùng với thị trường biến, đó có lẽ sẽ là một kho báu biến biến biến.

Bill Hayton là chuyên gia liên kết của Chương trình châu Á tại Chatham House. Bài viết lần đầu tiên đăng trên [The Diplomat](#).

Ngỏ ði ðch: **Phm Duy**

Hiu ðnh: **Trn Quang**

Bài ðch thu c b n quy n Nghiên c u Bi n ðông. ð ñgh ch ð ðc ð n ð ðng link, không ðng l i khi ch a có s ð ðng ý c a Ban Biên t p.